מסורת הש"ס

**גמ' א)** מגילה ד. **ב)** נכרכות מה: **ג)** [לקמן ד.] **ד)** [נכרכות מא. ע"ש] **ה)** זבים פ"ב מ"ג ה"ג) מקה נג: ולקמן מד. **ו)** [לעיל כעין מיעוט לאחר מיעוט שהוא נרכות מי"ט] רפ"ב זבים) **ז)** [קדושין ח: וש"נ] **ח)** [נגעים פ"ג מ"ג] **י)** [נגעים פ"ב מ"ג] **יא)** [ס"ז] [סוטה כג: כריתות ח:] **יב)** [שבועות ו.] **יד)** שבת קלו. יומא מג. פרה פ"ח מ"ד יבמות עב: **טו)** פרה פי"ב מ"י [יומא מג.] **טז)** [יבמות עב:] **יז)** סוטין ב. טו: **יח)** סוטה ח. **יט)** כתובות קי: **תוס' כ)** בס"י לשנים וכ"ל **כא)** [וע"ש תוספות קדושין יט. ד"ה לים] **כב)** כ"ל ומשמע **כג)** [מכנרי הכתבים] **כד)** [וע"ע תוספות שבועות ו. ד"ה כל]

## גליון הש"ס

**תוס' ד"ה למעוטי דבר ריש לתמורה.** עיין פסחים דף לג ע"ב תוספות ד"ה לים:

## הגהות הגר"א והחדשות

**רש"י ד"ה מזמנות. ובר' שאין הנשים בר'.** ל"ע ת"ב נשים ועבדים נמי לא ליעטרפו מה"ט ומאלך קאמר נמי] בפ"ז בכרכות (ל"ב ב') משום פרישות. ול"נ דנשים אין קפידא בנרית כיון דלא שייך בהו מצות ת"ב מפני מלכה וכ"כ רש"י בנרכות דף כ' (ב') ד"ה מן דלכאן:

## תורה אור

**גמ' א)** דַּבֵּרוּ אֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה טָהֹר מִקְרֶיךָ וּלְבֵית הַמִּקְדָּשׁ הוּא: (ויקרא טו, ג)

**ב)** וְהֶחֱזַר בְּנִדָּתָהּ וְהָקַד אֶת זוֹבוֹ לְזָכָר וְלִנְקֵבָה וְכִי אִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם טְמֵאָה: (ויקרא טו, לג)

**ג)** וְאִישׁ אֲשֶׁר יִטְמָא וְלֹא יִתְחַטָּא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִתּוֹךְ הַקָּהָל כִּי אֶת מִקְדַּשׁ יְיָ טִמֵּא מַיִ נִדָּה לֹא זֹרַק עָלָיו טָמֵא הוּא: (במדבר יט, כ)

**ד)** וְהָעֹרֵב אֲשֶׁר בּוֹ הַנֶּגַע בְּבִגְדָיו יִהְיוּ פְרֻמִים וְרֹאשׁוֹ יִהְיֶה פָּרוּעַ וְעַל שָׂפָם יַעְטֶה וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא: (ויקרא יג, מה)

**תוס' ה)** וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִהְיֶה בּוֹ נֶגַע צָרַעַת בְּרֹאשׁוֹ אוֹ בְזָקָן: (ויקרא יג, כט)

**ו)** וְנֶפֶשׁ אָדָם מִן הַנְּשָׁים אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר כָּל נֶפֶשׁ שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים אָלֶף: (במדבר לא, לה)

## שיטה מקובצת

**ב)** שאף הן היו באותו הנס. בערבי פסחים פרשב"ם בשם ר' יצחק הלוי שעיקר הנס היה על ידם בפורים על ידי אסתר ובחנוכה על ידי יהודית לכן חייבים נשים בהדלקה וגם חייבים בארבע כוסות דאמרינן בשכר נשים צדקניות נגאלו כדאיתא בפ"ק דסוטה ולישנא דאף הן לא משמע שפיר לההיא פירודש' ועוד אמרי' בירושלמי ר' יונה אבוה דר' מונא היה מתכוון כו' משמע שלא היו עיקר הנס. תוספ' הרא"ש ז"ל: **ג)** לאתויי קטן. ואין הלכה כן דהא אמרינן בברכות קטן פורח אין מזמנין עליו לשלשה אבל לעשרה מזמנין ואפ"ה לא נהגו מעולם לצרף קטן בין לשלשה ובין לעשרה בין לתפלה ובין לזימון עד שיהא בן י"ג שנה ויום אחד והכי איתא בירושלמי. תוס' אחרות: **ג)** רב נחמן קטן היודע למי: **ד)** לאתויי קטן. הקשה הר"ר אלחנן אמאי לא קאמר לאתויי אשה לטומאת מת דסד"א איש כתיב ול"ל כיון דאשכחן דאשה מוהדרת בטומאת מקדש בירולדת דכתיב ואל המקדש לא תבא לא מסתבר בטומאת מקדש [בטומאת מת] למדרש איש כתיב ולא אשה. הרא"ש ז"ל: **ה)** למעוטי קטן מכרת. תימא מאי צריך למעוטי קטן מכרת. דהא לאו בר ענושין הוא ול"ל דסד"א כיון דאתרבי לענין טומאה אתרבי נמי לענין ענוש טומאה ויש מתרצים דמעטיה קרא אם נטמא בקטנות ונכנס למקדש בגדלות ולא מסתבר לפוטרו כיון דהשתא בר ענושין הוא ולא גרע מגדול דנגע בקטן שנגע במת ונכנס למקדש ועוד למילתא דתמיה היא הוי ליה לתלמודא לפרש. ותמיה לי למה דקדקו על דרשה זו יותר ממה שנדרש בפרק ד' מיתות איש פרט לקטן וגבי אשת איש ואשת אב וכזר ובהמה וברייש פרק בן סורר ומורה קאמר תלמודא היכא אשכחן קטן מחייב דאצטריך קרא למעוטי ואפשר דהיכא דמצינו הקטן אחר לידי ענוש איצטריך קרא למעוטי הלכך פריך בסורר ומורה הי"ג צריך ליתן טעם. הרא"ש ז"ל: **ו)** אשה מנין. אע"ג דהוקשה אשה לאיש לכל ענושין שבתורה הר"א הוא"ל וכתיב בראש ובזקן ואשה אין לה זקן. תוס': **ז)** והצרוע. עיין כריתות (דף ח ע"ש): **ח)** תיבת דכרת נמחק: **ט)** הוא ולאו גבי הדדי תניא הס"ז ומה"ד ואת"ש שאינו כו' עד תיבת בת"כ הס"ד ומה"ד ואת"ש ומ"ש קטן דמרואה) עמו ואומר לו אמור טמא והוא אומר טהור וכו': **יא)** בקי ורואה תלמיד חכם ישראל (מרואה) עמו ואומר לו אמור טמא והוא אומר טהור וכו': **יב)** בשרה ושעמא: **יג)** מתעסקין. גליון ולפי זה דה דמייתי הכא אין מעכבין את התינוקות מלתקוע אקטן שהגיע להינוך לאו דוקא אלא אסיפא דמתני' קא סמיך דתנן ומתעסקין עמהן עד שילמדו דאיירי בקטן שהגיע להינוך והא דדייק התם אבבייחא ולא דייק אסתני' משום דמתני' מפרשי משום דמתני' מפרשי בלא זו אף זו ואין צריך לומר זו היא לכך דייק מרישא אסיפא ע"כ מתוספי הרא"ש ז"ל ועיין לעיל (דף ב ע"א תוס' ד"ה לפחות): **יג)** הכי. ריש לפרש שמעתא דהכא לפירוש ה"ג והתוספתא לכל בשרים דמרבה נשים להוציא נשים דסד"א שלא תהא קריאתה חשובה להוציא אפי' נשים וצריכות לשמוע מפי אנשים שחייבים בקריאה קמ"ל וראיתי גירסא אחרת בספרים הכל בשרים לקרות המגילה לאתויי קטן וד' יהודה היא דתנן הכל בשרים לקרות את המגילה חוץ מחש"ו וד' יהודה מכשיר בקטן הכל חייבין בקריאת המגילה לאתויי מאי לאתויי נשים וכדרי"ל כו' והיינו כדברי התוס': **יד)** ואע"ג דה"ג קטן ומ"ש קטן דמרוצה גרולים בקריאת המגילה לר' יהודה ובהלל לר' מפיק כדתנן בפ' לולב ועובדה מי שהיה קטן או אשה מקרין אותו עונה אחריהן מה שהן אומרים וי"ל כיון דבהלל אפי' גדול המקרא ענוין אחריו כל מה שהוא אומר אבל במגילה שיוצא בקריאת קטן ועוד אחריו יוצא בקריאת קטן דמגילה פרסומא היא והלוינו ששמע אשורית יצא וא"ת לרבנן ש"מ מברכת המזון דבן מוציא את אביו ומקיל דרבנן ואתי חדא דרבנן ומפיק חדא דרבנן. תוספ' הרא"ש ז"ל: **טו)** נשים שמוציאות נשים אחרות: **טז)** לאבותינו ובשלשה שאכלו אמר משום פריצותא לאנשים לזימון וע"ל: **יז)** כדאמר רבב"ר בפ' מקץ אמר ר' יוסי כר. לשון הרא"ש ז"ל: **יח)** מפרש הטעם יותר מקרא מאיש אישו. לשון הרא"ש ז"ל: **יט)** אשה כמו קטן תיבת במקום נמחק: **כ)** בנגעי זקן תיבת קטן נמחק: **כא)** ונקשה דאימא איפכא אדם לרבויי אשה ואיש למעוטי קטן: **כב)** ופרישה באשה שנגאי הוא לה הס"ד: **כג)** ישראל מה ת"ל והובא אל אהרן הכהן תיבות למאי הלכתא כתיב ל"ש: **כד)** נגע דמסברי ליה כשר:

**לאתויי נשים.** שחייבות במקרא מגילה וכשרות לקרותה ולהוציא זכריס ידי נמצתם: **מזמנות לעצמן.** אלא נשים וכן אלמה עבדים אבל אין שמי נשים או שני עבדים מצטרפין עם (שני) אנשים לפי שיש בהנשים מה שאין בנשים ובעבדים שאין הנשים חומרות ברית ואין העבדים חומרים על נחלתנו: **איש איש.** כי יהיה זב מבשרו וגו' (ויקרא טו) א: **מברת.** ב) (לכרת) דהאי קרא בנכנס טמא למקדש כתיב ומתייב ליה כרת ולהכי כתיב איש לפי שאין למעוטי קטן דלאו בר עונשין הוא אבל טמא הוא לטמא מוכלין ומשקין כגדול: **והצרוע.** מטמא גרוע אחריני נרכות אף כאלמה: **א"כ למה נאמר איש לענין שלמטה.** דמטמא פיס ולא אלמה ולאו אלמה יטומאתו קאי דאלמה אפי' אלמה אלא לקרות אלמה אלא לטמא כדאיתא בפ"ק דסוטה ולישנא דאף הן לא משמע שפיר לההיא פירודש' ועוד אמרי' בירושלמי ר' יונה אבוה דר' מונא היה מתכוון כו' משמע שלא היו עיקר הנס. תוספ' הרא"ש ז"ל: **ג)** לאתויי קטן. ואין הלכה כן דהא אמרינן בברכות קטן פורח אין מזמנין עליו לשלשה אבל לעשרה מזמנין ואפ"ה לא נהגו מעולם לצרף קטן בין לשלשה ובין לעשרה בין לתפלה ובין לזימון עד שיהא בן י"ג שנה ויום אחד והכי איתא בירושלמי. תוס' אחרות: **ג)** רב נחמן קטן היודע למי: **ד)** לאתויי קטן. הקשה הר"ר אלחנן אמאי לא קאמר לאתויי אשה לטומאת מת דסד"א איש כתיב ול"ל כיון דאשכחן דאשה מוהדרת בטומאת מקדש בירולדת דכתיב ואל המקדש לא תבא לא מסתבר בטומאת מקדש [בטומאת מת] למדרש איש כתיב ולא אשה. הרא"ש ז"ל: **ה)** למעוטי קטן מכרת. תימא מאי צריך למעוטי קטן מכרת דהא לאו בר ענושין הוא ול"ל דסד"א כיון דאתרבי לענין טומאה אתרבי נמי לענין ענוש טומאה ויש מתרצים דמעטיה קרא אם נטמא בקטנות ונכנס למקדש בגדלות ולא מסתבר לפוטרו כיון דהשתא בר ענושין הוא ולא גרע מגדול דנגע בקטן שנגע במת ונכנס למקדש ועוד למילתא דתמיה היא הוי ליה לתלמודא לפרש. ותמיה לי למה דקדקו על דרשה זו יותר ממה שנדרש בפרק ד' מיתות איש פרט לקטן וגבי אשת איש ואשת אב וכזר ובהמה וברייש פרק בן סורר ומורה קאמר תלמודא היכא אשכחן קטן מחייב דאצטריך קרא למעוטי ואפשר דהיכא דמצינו הקטן אחר לידי ענוש איצטריך קרא למעוטי הלכך פריך בסורר ומורה הי"ג צריך ליתן טעם. הרא"ש ז"ל: **ו)** אשה מנין. אע"ג דהוקשה אשה לאיש לכל ענושין שבתורה הר"א הוא"ל וכתיב בראש ובזקן ואשה אין לה זקן. תוס': **ז)** והצרוע. עיין כריתות (דף ח ע"ש): **ח)** תיבת דכרת נמחק: **ט)** הוא ולאו גבי הדדי תניא הס"ז ומה"ד ואת"ש שאינו כו' עד תיבת בת"כ הס"ד ומה"ד ואת"ש ומ"ש קטן דמרואה) עמו ואומר לו אמור טמא והוא אומר טהור וכו': **יא)** בקי ורואה תלמיד חכם ישראל (מרואה) עמו ואומר לו אמור טמא והוא אומר טהור וכו': **יב)** בשרה ושעמא: **יג)** מתעסקין. גליון ולפי זה דה דמייתי הכא אין מעכבין את התינוקות מלתקוע אקטן שהגיע להינוך לאו דוקא אלא אסיפא דמתני' קא סמיך דתנן ומתעסקין עמהן עד שילמדו דאיירי בקטן שהגיע להינוך והא דדייק התם אבבייחא ולא דייק אסתני' משום דמתני' מפרשי משום דמתני' מפרשי בלא זו אף זו ואין צריך לומר זו היא לכך דייק מרישא אסיפא ע"כ מתוספי הרא"ש ז"ל ועיין לעיל (דף ב ע"א תוס' ד"ה לפחות): **יג)** הכי. ריש לפרש שמעתא דהכא לפירוש ה"ג והתוספתא לכל בשרים דמרבה נשים להוציא נשים דסד"א שלא תהא קריאתה חשובה להוציא אפי' נשים וצריכות לשמוע מפי אנשים שחייבים בקריאה קמ"ל וראיתי גירסא אחרת בספרים הכל בשרים לקרות המגילה לאתויי קטן וד' יהודה היא דתנן הכל בשרים לקרות את המגילה חוץ מחש"ו וד' יהודה מכשיר בקטן הכל חייבין בקריאת המגילה לאתויי מאי לאתויי נשים וכדרי"ל כו' והיינו כדברי התוס': **יד)** ואע"ג דה"ג קטן ומ"ש קטן דמרואה גרולים בקריאת המגילה לר' יהודה ובהלל לר' מפיק כדתנן בפ' לולב ועובדה מי שהיה קטן או אשה מקרין אותו עונה אחריהן מה שהן אומרים וי"ל כיון דבהלל אפי' גדול המקרא ענוין אחריו כל מה שהוא אומר אבל במגילה שיוצא בקריאת קטן ועוד אחריו יוצא בקריאת פרסומא היא והלוינו ששמע אשורית יצא וא"ת לרבנן ש"מ מברכת המזון דבן מוציא את אביו ומקיל דרבנן ואתי חדא דרבנן ומפיק חדא דרבנן. תוספ' הרא"ש ז"ל: **טו)** נשים שמוציאות נשים אחרות: **טז)** לאבותינו ובשלשה שאכלו אמר משום פריצותא לאנשים לזימון וע"ל: **יז)** כדאמר רבב"ר בפ' מקץ אמר ר' יוסי כר. לשון הרא"ש ז"ל: **יח)** מפרש הטעם יותר מקרא מאיש אישו. לשון הרא"ש ז"ל: **יט)** אשה כמו קטן תיבת במקום נמחק: **כ)** בנגעי זקן תיבת קטן נמחק: **כא)** ונקשה דאימא איפכא אדם לרבויי אשה ואיש למעוטי קטן: **כב)** ופרישה באשה שנגאי הוא לה הס"ד: **כג)** ישראל מה ת"ל והובא אל אהרן הכהן תיבות למאי הלכתא כתיב ל"ש: **כד)** נגע דמסברי ליה כשר:

מאי לאתויי נשים וכדר' יהושע בן לוי [ב]דאמר ר' יהושע בן לוי [א]נשים חייבות במקרא מגילה [ג] שאף הן היו באותו הנס הכל חייבין בזימון לאתויי מאי לאתויי נשים ועבדים [ד]דתניא [ב] נשים מזמנות לעצמן ועבדים מזמנין לעצמן [ג]הכל מצטרפין לזימון לאתויי מאי [ג] לאתויי קטן היודע למי מברכין דאמר רב נחמן [ג] [ד]יודע למי מברכין [ב]מזמנין עליו [ה]הכל מטמאין בזיבה לאתויי מאי לאתויי תינוק בן יומו [ו]דתניא איש מה ת"ל [א]איש איש [ז]ד[לרבות תינוק בן יום אחד שמטמא בזיבה דברי רבי יהודה רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר אינו צריך הרי הוא אומר [ב]והזב את זובו לזכר ולנקבה לזכר כל שהוא זכר בין קטן בין גדול לנקבה כל שהיא נקבה בין קטנה בין גדולה אם כן מה תלמוד לומר איש איש [ח]דברה תורה כלשון בני אדם הכל מטמאין בטמא מת לאתויי מאי [ד] לאתויי [ה]קטן סלקא דעתך אמינא [ב]איש אשר יטמא ולא יתחטא איש אין קטן לא קמ"ל [ד]ועל הנפשות אשר היו שם אלא איש למעוטי מאי [ה] למעוטי קטן מכרת [ט]הכל מטמאין בנגעים לאתויי מאי לאתויי [י]קטן סד"א [ה]איש צרוע כתיב איש אין קטן לא קמ"ל [י]ואימא הכי נמי [ו]אדם כי יהיה בעור בשרו [ח]מכל מקום ואלא איש למה לי לכדתניא [ט]איש אין לי אלא איש [ו] אשה מנין כשהוא אומר [ז] [ו]והצרוע הרי כאן שנים א"כ מה ת"ל איש לענין שלמטה [ט]הכל [ז]איש פורע ופורם ואין האשה פורעת ופורמת הכל רואין את הנגעים כשרין לראות את הנגעים לאתויי מאי [ח]לאתויי שאינו בקי בהן ובשמותיהן והאמר מר [י]אינו בקי בהן ובשמותיהן אינו רואה את הנגעים אמר רבינא לא קשיא [ט]הא דמסברי ליה וסבר הא דמסברי ליה ולא סבר: הכל כשרין לקרש לאתויי מאי לרבי יהודה לאתויי קטן ולרבנן לאתויי אשה [י]דתנן [ז]הכל כשרין לקרש חוץ מחרש שוטה וקטן רבי יהודה מכשיר בקטן ופוסל באשה ובאנדרוגינוס: [יא]כ[יא]הכל כשירין להזות לאתויי מאי לאתויי ערל וכדר"א [יב]דא"ר אלעזר [ל]ערל שהזה הזאתו כשרה: [יב]הכל שוחטין לאתויי מאי [יג]חדא לאתויי [מ]כותי וחדא לאתויי [נ]ישראל מומר [יא]הכל מעלין לא"י לאתויי מאי לאתויי

מתני אלא מתעסקין בהן שילמדו לפי' בשבת ומשני כאן בקטן שהגיע למיוך כאן בקטן שלא הגיע למיוך כלומר בקטן שהגיע למיוך ומתעסקין [יב] ות"ת פשיטא דאין מעכבין במ"ד בימות פרק מרש (דף קיד.) קטן מוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו וי"ל כגון שהגיע למיוך שמירת שבת אבל לא הגיע למיוך:

מתקיעת שופר וסוי קלא מידוש:

**לאתויי נשים.** שחייבות במקרא מגילה וכשרים לקרות ולהוציא זכריס ידי מוכמן ל"ה. אלא בה"ג ל"ל דפסק כרבי [ג] ומצינלין לאיה מן המוכמן בזיבה וזה לשונם הכל חייבין במקרא מגילה כו' טומטום ואנדרוגינוס חייבין ואין מוציא מידי חובתן דברי רבי יהודה מוכמן מנדרוגינוס מוציא מידי חובתן ואין מוציא את הודאי מנדרוגינוס מוציא מידי חובתן אבל לא מוכמן מנדרוגינוס אינו מוציא מידי חובתן ואין מוציא את הספק מנדרוגינוס מוציא מידי חובתן ואין מוציא את הודאי מנדרוגינוס אינו מוציא מידי חובתן אבל לא את הספק מנדרוגינוס מוציא מידי חובתן ואין מוציא את הספק מנדרוגינוס אינו מוציא מידי חובתן אבל לא את הודאי

**לאתויי עבדים.** סמ"ק יש לו עבד כנעני מהול למכור ורוצה העבד שלא ימכרנו חלא נפ"י וכתוספות (דף קי:) פרס"י שיכול להעלותו [להעבד עברי בע"כ של עבד] ור"י פירש שהעבד יכול לכוף להעלותו או יפטרוהו: **לאתויי עבד שברח מח"ל לארץ.** ומריש לא שמעי' לי' למאן דאמר עבדים ושפיר נפ"י טו)רס"י דעבדים כנענים מיירי דרוצה למוכרו שימינו מוליטו מרשותו ס"ל דהוולט ורח ניקנסיה לעבד ולא נפטר ס"ל סד"ל דריש"י כגון שהיה חולה מדיר בארץ ישראל בלמו הכי:

**מנוה היפה.** דמ"ל לנוה הרעה דל"י ואין חשמח יכולה לעבד עליו וכן מ"י לירושלים. ל"ה. י דלמ"ג למנה ריש הכל מועילין מנה סיפא אין הכל מועילין כמי מפרש הסם בכתובות (גם זה שם) וליכא למימר לאתויי עבדים לליכא חילוק בין שאר ארץ ישראל לירושלים גבי עבדים: **הכל חייבין בסוכה.** עד השמח דריש הכל לאתויי מאי דמהסם לכהנים לוים וישראלים ופטיטא דפטורין מתפילין וקבעי פשיטא ומי הכי לא מחייבי מידי דהוה אהולכי דרכים כ)דאמר מר הולכי דרכים ביום פטורין מן הסוכה ביום וחייבים בלילה: י)הכל חייבין בציצית כהנים לוים וישראלים פשיטא פ) כהנים איצטריך לי' סד"א הואיל וכתיב צ)לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך מאן דלא אישתרי כלאים לגביה בלבישה הוא דמחייב במצות ציצית והני כהנים הואיל ואשתרי כלאים לגבייהו לא לחייבו קמ"ל ק)נהי דאישתרי בעידן ר)עבודה בלא עידן עבודה לא אישתרי: הכל חייבין בתפילין כהנים לוים וישראלים פשיטא כהנים איצטריך ליה סד"א הואיל וכתיב ש)וקשרתם לאות על ידך והיו לטוטפות בין עינך כל דאיתיה במצוה דיד איתיה במצוה דראש והני כהנים הואיל וליתנהו במצוה ת)דיד דכתיב ת)ילבש על בשרו ו) שלא יהא דבר חוצץ בינו ובין בשרו אימא במצוה דראש נמי לא ליחייבו קמ"ל דלא מעכבי אהדדי ס)כדתנן ו)תפלה של יד אינה מעכבת של ראש ושל ראש אינה מעכבת של יד ט)ומאי שנא דיד דכתיב ילבש על בשרו ז) ראש נמי כתיב ח)ושמת המצנפת על ראשו תנא י)שערו היה נראה בין ציץ למצנפת ששם מניח תפילין כ)הכל חייבין בתקיעת שופר כהנים לוים וישראלים פשיטא כהנים איצטריכא ליה סד"א הואיל וכתיב ר)יום תרועה יהיה לכם מאן דליתיה בתקיעה דחד יומא חייב והני כהנים הואיל ואיתנהו בתקיעה כוליה שתא דכתיב ר)ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם אימא לא ליחייבו מי דמי התם חצוצרות הכא שופר איצטריך ס) סלקא דעתך אמינא הואיל ותנן י)שוה ר)היובל לראש השנה לתקיעה ולברכות דאיתיה במצות יובל איתיה במצות ראש השנה דליתיה במצות יובל ליתיה ר"ה ט) והני כהני הואיל וליתנהו במצות דיובל דתנן י)כהנים ולוים מוכרין לעולם וגואלין

ק] לאתויי **עבדים** א)עבדים ולמאן דתני עבדים בהדיא לאתויי מאי לאתויי מנוה היפה לנוה הרעה ואין הכל מוציאין לאתויי ב] **עבד שברח** ב)מח"ל לארץ: ג]הכל מעלין לירושלים לאתויי מנוה היפה לנוה הרעה ואין הכל מוציאין לאתויי מאי לאתויי מנוה הרעה לנוה היפה: ד]הכל חייבין בסוכה כהנים לוים וישראלים פשיטא אי הני לא מחייבי מאן מיחייבי כהנים איצטריכא ליה סד"א הואיל וכתיב א)בסוכות תשבו ג)ואמר מר תשבו ז] שבעת ימים כעין תדורו מה דירה ז)איש ואשתו אף סוכה איש ואשתו והני כהנים הואיל ובני עבודה נינהו לא ליחייבו קא משמע לן נהי דפטירי בשעת עבודה בלא שעת עבודה חיובי מיחייבי מידי דהוה אהולכי דרכים ה)דאמר מר הולכי ג דרכים ביום פטורין מן הסוכה ביום וחייבים בלילה: ו)הכל חייבין בציצית כהנים לוים וישראלים פשיטא ה] כהנים איצטריך לי' סד"א הואיל וכתיב ב]לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך מאן דלא אישתרי כלאים לגביה בלבישה הוא דמחייב במצות ציצית והני כהנים הואיל ואשתרי כלאים לגבייהו לא לחייבו קמ"ל ו]נהי דאישתרי בעידן ד]עבודה בלא עידן עבודה לא אישתרי: הכל חייבין בתפילין כהנים לוים וישראלים פשיטא כהנים איצטריך ליה סד"א הואיל וכתיב ז]וקשרתם לאות על ידך והיו לטוטפות בין עינך כל דאיתיה במצוה דיד איתיה במצוה דראש והני כהנים הואיל וליתנהו במצוה ח]דיד דכתיב ח]ילבש על בשרו ט] שלא יהא דבר חוצץ בינו ובין בשרו אימא במצוה דראש נמי לא ליחייבו קמ"ל דלא מעכבי אהדדי י]כדתנן כ)תפלה של יד אינה מעכבת של ראש ושל ראש אינה מעכבת של יד ל)ומאי שנא דיד דכתיב ילבש על בשרו ט] ראש נמי כתיב מ)ושמת המצנפת על ראשו תנא נ)שערו היה נראה בין ציץ למצנפת ששם מניח תפילין ס)הכל חייבין בתקיעת שופר כהנים לוים וישראלים פשיטא כהנים איצטריכא ליה סד"א הואיל וכתיב ע)יום תרועה יהיה לכם מאן דליתיה בתקיעה דחד יומא חייב והני כהנים הואיל ואיתנהו בתקיעה כוליה שתא דכתיב פ)ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם אימא לא ליחייבו מי דמי התם חצוצרות הכא שופר איצטריך צ) סלקא דעתך אמינא הואיל ותנן ק)שוה ר)היובל לראש השנה לתקיעה ולברכות דאיתיה במצות יובל איתיה במצות ראש השנה דליתיה במצות יובל ליתיה ר"ה ש) והני כהני הואיל וליתנהו במצות דיובל דתנן ק)כהנים ולוים מוכרין לעולם וגואלין

**שלא יהא דבר חוצץ בין בגדי כהונה לבשרו.** ותפילין על בשרו בעינן לכתיב ת)ושמת אותם על בשרך ובקינורת של כהן כתיב כלאים ומקשינן לעולם ונגמרו מקשינן גבי הדדי מנלן נמי גבי גואלין דמכירה מוכרין לעולם ר' כל"ל

**ולברכות.** דכתיב למימר ושמת בכלכת יום הכפורים של יובל:

(כ"ה כו:)

## רבינו גרשום

לאתויי מנוה היפה לנוה הרע דאע"ג דאית ליה בחוצה לארץ נוה יפה ובא"י נוה רע: עבד שברח מחו"ל לארץ אין רבו יכול להוציאו משם: הכל מעלין לירושלים אע"ג דירושלים נוה הרע כראמרינן במסכת כתובות מנין לישיבה כדרבי שהיא קשה שנא' ויברכו הקהל את כל העם המתנדבים וגו': והשתא בני ק)אותו כי היכי דאמר הכל מעריכין כהנים ולוים וישראלים הם הכי לכל הני הכל דתנינן ושרי בני אותו כי הכל חייבין בסוכה כהנים לוים וישראלים

ק) נ"ל ק"ש דס"ל נשם כמלה מלרוך סיקשא יתיבה.

## שיטה מקובצת

ק) לאתויי עבדים. בפ"ב דכתובות פרש"י שאם קנה עבד בחו"ל ובא לגור בארץ ישראל דרשאי להעלות עבדו עמו ולא נהירא שאפי' ממדינה למדינה בחו"ל או בארץ יכול הוא להוליך עבדו עמו ומפר"י דאם העבדים רוצים יכולים לומר לרבם או תעלה עמנו לארץ או תשחרר אותנו והא דאמר בסמוך לאתויי ברח מחו"ל דאין מרציאין [אתא לאשמועינן] מהו דתימא הואיל וברח נקנסיה וכאן פרש"י לאתויי עבדים שאם יש לו עבד כנעני מהול כר'. תוס': ל] לאתויי מאי לאתויי עבד: ג] לאתויי מאי לאתויי מנוה: ד] תשבו כעין תדורו (תיבות שבעת ימים נמחק): מה דירה. ס"א בין ביום ובין בלילה אף סוכה בין ביום ובין בלילה והני כהנים הואיל וליתנהו ביום דטרידי בעבודה אימא לא ליחייבו קמ"ל נהי כו': ה] מחייבי מאן מחייבי כהנים: ו] שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין בשרו (אות ר' נמחק): משמע שהכהנים חייבין בתפילין בעידן עבודה ותימה דאמרינן בפ"ב דזבחים (דף יט ע"ש) כהנים בעבודתן ולוים בדוכנם פטורין מתפילין ואומר הר"ם דהתם כשמבטלין מעשות עבודה פטורין מטעם דכל העוסק במצוה פטור מן המצוה אבל כשיש שהות להניח קודם עבודה חייבין להניחם ושיהו עליהן בשעת עבודה. תוס': ז] בשרו שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין בשרו דראש נמי: ח] סד"א הואיל ותנן [כר]. גליון לההי טעמא הוי מצי למימר נמי לוים איצטריך ליה אלא משום דלטעמא קמא לא מצי למימר להם לא נקטיה נמי הכא. הרא"ש ז"ל: ט] והני כהני הואיל וליתנהו כר'. פי' דמוכרין לעולם (פי') [אפי'] בשנת היובל עצמן דאינה מכורה [כישראל] והקשה בקונטרס מה לי כהנים מה לי ישראלים דהא טעמא משום דמכורה כבר יוצא כו' ואמר רש"י דתני מוכרין אגב דתני גואלין דהכי משני

תלמודא גבי כהנים מקדישין תני סיפא מקדישין וגואלין לעולם מכרו שדה גואלין אותה מיד ישראל אינו מותר לגואל פחות משתי שנים שנאמר במספר שני תבואות הוא מוכר לך ע"כ ל"ה ושקה דרין זה אינו תלוי ביובל כלל והיכא מוכח דליתנהו ביובל ובר"ה פ"ה דגרסינן כהנים כר' ושקה דיובל אינו משמש בכספים ויל"ל דסד"א בשתי שמיטות הכתוב מדבר בזמן שאחה משמש קרקע אחה משמש שביעית כר' חוס' אחרות (עיין חוס' וגואלין לעולם): ו] דאגב דתני רישא ותיבות דאע"ג נשמח: ל] בית המקדש ל"ש: יב] קמ"ל אע"ג דלא: יג] הואיל ואשתרו כלאים והשתר אינם בקום אכול מצה אימא בבל תאכל חמץ נמי ליתנהו שמיך עליה: טו] לתפילין. גליון והיקש עדיף מסמוכין אבל בפרק אלו עוברין והיקשא נמי הוא דכתיב בחד קרא תיבות וא"ת ל"ש: טז] לשם מצה ס"א ג)מצריך היקשא יתירא למימר כר': יז] לעולם פ"ה ואפילו: יח] היא גליון. ואילו גבי ישראל תניא בפ"ב ובשנת היובל לא יסכור כר' וגבי כהנים תנן מוכרין דמכורה ויוצאה והמעות שלהן דהא ליכא למימר וכר' ולא נראה תיבת ויוצאת נמחק מתיבת והמעות עד תיבת ולא (נראה) ל"ש וכתוב אחר תיבת ישראל ומוקף בחצאי לבנה: יט] לכהנים ליובל וכן תיבת לעניין ל"ש: כ] מכרו. גליון ושקה דרין זה אינו תלוי ביובל כלל: כא] ב"ד פי' וזה לשונו ה"ג כהנים מקדישין וגואלין לעולם זו היא גירסת רבי יצחק הלוי ושאר רבותי גרסין מוכרין ותיבות בשם ר' יהודה בר יצחק הלוי נמחק: כב] וגואלין ואיידי דתנא מקדישין וגואלין בהדי הדדי תנא נמי גבי גואלין דמכירה מוכרין לעולם:

**תום' ב]** וְהָיָה לְךָ לְאוֹת עַל יָדֶךָ וּלְזִכָּרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת יְיָ בְּפִיךָ כִּי בְיָד חֲזָקָה הוֹצִאֲךָ יְיָ מִמִּצְרָיִם: (שמות יג, ט)
**י]** וַאֲשֶׁר יִגְאַל מִן הַלְוִיִּם וְיָצָא מִמִּכֶּר בַּיִת וְעִיר אֲחֻזָּתוֹ בַּיֹּבֶל כִּי בָתֵּי עָרֵי הַלְוִיִּם הוּא אֲחֻזָּתָם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (ויקרא כה, לג)

## מסורת הש"ס

**גמ' ל)** כתוספות קי: ע"ש **ס)** [תוליז ב:] **ג)** סוכה כמ: **ד)** ס"ל בין ביום בין בלילה אף סוכה בין ביום בין בלילה **ה)** סוכה כו. **ו)** [תוליז ב:] **ז)** [ע"ע תוס' ומנחות מג. תוך ד"ה מן: מכלת ותוס' תולין קי: ד"ה עלים] **ח)** [מנחות נח. **ט)** [זבחים יט.] **י)** שם **יא)** [ר"ה כט. ע"ש כל הענין] **יב)** ד"ה כו: **יג)** לקמן נג: **רש"י יד)** ג"ל מה"ד הכל מיירי בסוכה **טו)** [ל' יומא ד:] **תוס' טז)** גירסת ס"ק לפירוש ר"י **יז)** [ע' תוספות יומא ד. ד"ה דכתיב ותוס' דפסחים מג. ד"ה סד"ל ותוס' שבועות כ: ד"ה כל] **יח)** ע' ס"ק גירסת אחרת בזה **יט)** ג"ל קשה מה גולגלים **כ)** ס"ע כהנים לוים מקדישין לעולם וגואלין לעולם ואפר רבותי גרסין מוכרין ומקדישין גבי הדדי מנלן נמי גבי גואלין דמכירה מוכרין לעולם כו' כל"ל

## הגהות הב"ח

**(ל)** **רש"י** ד"ה קמ"ל וכו' כעין מדזורו היכי כל"ל ותיבת כי ממחק:

## הגהות מהר"ב רנשבורג

**א)** **תוס'** ד"ה הני כהנים וכו' **וא"ת** דה"ל **לשם מצה חוקשה.** ל"ל ר"ל וא"כ הני פטורים מיהת ממצה להם חוקש כל המזהיר לתפילין ועיין בפסחים מ"ג ע"ב תוס' ד"ה סד"ל ובפ"ו שם ותוק: **ב)** **בסה"ד איתרבו נמי לאבילת מצה.** ל"ב ר"ל דתמן ומלה כתב קלן כתיב והוי נמי סיפא ועדיף היל מהקישא דלתפילין ממ"כ הל דלעיסת שעטנז וגדלים תרי קלי טינהו והוו רק כמוכים ועדיף מיניהו היקישא דכה"ד לתפילין זהו ברור כסוגיתם ומל"ש מלתחי לי לון כזה כתוספות ד'יומא דף ד' ע"ש ד"ה דכתיב וכו' ומס מפורש מדברינו מלה. שוב מלאתי לכדבי במיהו הכ"ש ור"ל מאור הגולה הנדפסים בסוף המסכתא ומהגהי מאד:

## הגהות הגר"א החדשות

**גמ' קמ"ל דלא מעכבי כר'.** כת לומר דלפ' בעידן עבודה מיירי בשל רמ"ה:

**רש"י** ד"ה **ובני עבודה** וכו' **שאין נזקקין כר'.** וי"ל דל"ל ל"ל גמ' לומר נהי דבעידן הל לפ' שלא בשעת עבודתן אינן יכולין לעשה כל המשמרות שוות כרגל. ול"ל דלפן להכניס לשמו בעזרה כדקתמני בקידושין (ל"ב ב) **ל)** שם בעזרה מעין:

## תורה אור

**גמ' א)** בַּסֻּכֹּת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֻּכֹּת: (ויקרא כג, מב)
**ב)** לֹא תִלְבָּשׁ שַׁעַטְנֵז צֶמֶר וּפִשְׁתִּים יַחְדָּו: גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָּךְ עַל אַרְבַּע כַּנְפוֹת כְּסוּתְךָ אֲשֶׁר תְּכַסֶּה בָּהּ: (דברים כב, יא-יב)
**ג)** וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדֶךָ וְהָיוּ לְטֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ: (דברים ו, ח)
**ד)** וְלָבַשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בַד וּמִכְנְסֵי בַד יִלְבַּשׁ עַל בְּשָׂרוֹ וְהֵרִים אֶת הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת הָעֹלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוֹ אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ: (ויקרא ו, ג)
**ה)** וְשָׂמְתָּ הַמִּצְנֶפֶת עַל רֹאשׁוֹ וְנָתַתָּ אֶת נֵזֶר הַקֹּדֶשׁ עַל הַמִּצְנֶפֶת: (שמות כט, ו)
**ו)** וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם: (במדבר כט, א)
**ז)** וּבְיוֹם שִׂמְחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָאשֵׁי חodְשֵׁיכֶם וּתְקַעְתֶּם בַּחֲצֹצְרֹת עַל עלֹתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי שַׁלְמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְזִכָּרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: (במדבר י, י)
**רש"י ח)** וְאֶת הָאַבְנֵט שֵׁשׁ מָשְׁזָר וְתְכֶלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי מַעֲשֵׂה רֹקֵם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה: (שמות לט, כט)

הוקדש לעילוי נשמת הר"ר **בן-ציון צבי גולדשטיין** ז"ל ב"ר **יצחק אייזיק** ז"ל נלב"ע ט"ז סיון תשנ"ד